

Mióta inkubálják a koraszülötteket?

A koraszülöttek életben tartásának kérdésével mint orvostörténeti érdekességgel Krúdy Gyula *Mohács* című regényében találkoztam; II. Lajos király ugyanis koraszülött volt, és mivel dinasztikus szempontból egy fiúörökös nagy értéket képviselt, mindent megtettek életben tartásáért. Hogy az éretlen, „bőr nélkül született” magzatot az anyaméhben megszokott környezetben tarthassák, frissen levágott sertések testüregében helyezték el, amíg az állat hőmérséklete alább nem szállt, s akkor áthelyezték egy újabb friss tetembe, mindaddig amíg a magzat éretté nem vált.

E cikkben nem vettem fel a kérdést, hogy ez az ötlet, az adott körülmények között nagyon is fiziológiás módszer vajon mekkora múltra tekinthetett vissza. Feltételeztem, hogy a királyi udvarban tartózkodó, tanult olasz orvosoktól származhatott. Szabó András dolgozatomra reflektálva hivatkozik két, az európai középkorban feljegyzett hasonló esetre.

A koraszülöttek életben tartásának vágya azonban még ennél is régebbi időre nyúlik vissza, egészen a görög mitológia világáig. Kerényi Károly mitológiai „bibliájában” arról értesülünk, hogy a bor és a mámor istene, Dionüszosz, Zeusz és egy földi leány, Szemelé nászából fogant. A lányt bizonyos kíváncsiságot miatt Zeusz villámával agyonsújtotta. A magzatot azonban kimetszette az anyaméhből, majd „a saját combjába rejtette a koraszülött istent: belevarrta vagy csatokkal zárta le az atyai méhet”.

Hasonló történt az ugyancsak olümposzi származék Aszklépiossal. Ő Apollóntól és egy Korónisz nevű leányzótól fogant, akinek hűtlenkedése miatt nyílveszőtől kellett elpusztulnia egy tömeges öldöklés alkalmával: „pusztító nagy vész lehetett s a temérdek máglyán égtek a halottak hamvai. Már nyaldosták a lángok Korónisz holttestét, amikor Apollón fölkiáltott: Nem tűröm, hogy fiam is elpusztuljon anyjával együtt! Kivette Aszklépiost anyja testéből s Kheiron kentaurhoz vitte fiát. Az megtanította a gyógyítás mesterségére.”

Aszklépiosznál nem kerül szóba az inkubáció, koraszülött lévén azonban ő sem kerül-

hette el. Jobb híján ő is az apai combsebbe kerülhetett, s ott vált „érett magzattá”.

Megemlíteném, hogy az itt elmondott csak egy az orvosisten születésének történetei közül. A legismertebb szerint Korónisz Epidauróban szülte meg fiát, s mivel úton, nem otthon szült, kitétte a gyermeket „a hegyre, ahol egy kecske szoptatta, s egy juhászkutya őrizte. Ezért Aszklépiosz szent állatává vált az apollóni kígyó mellett a kutya is”.

A combon ejtett sebben való inkubálás természetesen metafora: egy friss sebben, ha elég mély, hogy körülvegye a magzat testét, a fizikai-kémiai környezet hasonlít a méhen belülihez vagy egy állat testüregében levőhöz; a valóságban persze csak az utóbbi jöhet szóba.

Aligha képzelhető, hogy minden reális alap nélkül, csupán a fantáziára épült volna ez a mítosz. Ezzel a módszerrel a 16. századig – vagy még később is – képesek voltak koraszülötteket életben tartani. Kialakulását elősegíthette a görögök erős környezettudatossága, ami alapját képezte az életmódi gyógyításnak is.

De hogyan vált az állati testüreg a mítoszban combsebbé? A mitikus gondolkodás bizonyára megbotránkoztató blaszfémiaának, istentelenségnek tartotta volna, hogy egy isteni sarj egy disznó – netán juh vagy kecske – testüregében töltsön heteket megerősödése reményében. Az istenapa combjában viszont méltó helye volt.

Figyelemre méltó az is, hogy mindkét esetben istenek fiai voltak a felnevelendő koraszülöttek; közembereknél szóba sem jöhetett ilyen költséges beavatkozás. Mindezek alapján valószínű, hogy az inkubálásnak az a módja, amit a 16. században még alkalmaztak, ismert volt már a görög archaikum korában is. Hogy pontosabban mikor keletkezett ez az orvosi-biológiai felfedezés, nem ismert, ekkora távlatban nem is fontos, mert mint Kerényi könyve bevezetőjében megállapítja: „az emberiség életében a mitikus korai és kezdetleges fokot jelent...”

Annál elgondolkodtatóbb, hogy egy koraszülött életéért ekkora áldozatra voltak képesek.

DR. GROÁK LAJOS